

Zuzana Čerešňová

ZHODNOTENIE MOŽNOSTÍ DOSTAVBY SÍDLISKA OBRANCOV MIERU V BARDEJOVE Z HLÁDISKA UNIVERZÁLNEHO NAVRHOVANIA

Úvod

Pri tvorbe urbanisticko-architektonického prostredia je potrebné zohľadniť kritérium kvality z hľadiska univerzálneho (bezbariérového) navrhovania, to znamená vytvoriť také prostredie, ktoré je prístupné, používateľné a bezpečné pre čo najväčšiu možnú škálu ľudí. Univerzálné navrhovanie totiž nie je špeciálne riešenie pre určitú skupinu zdravotne postihnutých osôb, ale sa snaží zohľadňovať rozmanitosť užívateľov a ich potrieb. Bezbariérové riešenie prostredia je nevyhnutou podmienkou na sociálnu integráciu a samostatný život ľudí s telesným, zmyslovým či mentálnym postihnutím, ale takéto prostredie si budú vysoko ceniť aj starší ľudia, tehotné ženy, osoby pohybujúce sa s detskými kočíkmi alebo s deťmi, dočasne postihnuté osoby (po úraze, po ťažkej chorobe a pod.).

Pre tvorbu hmotného životného prostredia platí celá sústava zákonných predpisov a vyhlášok. Najvýznamnejšou platnou legislatívou normou pre bezbariérovú tvorbu prostredia na Slovensku je Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 192/1994 Z.z. o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu. Uvedené ministerstvo, odbor environmentálnej bezpečnosti a vhodnosti stavieb, vydalo aj metodické usmernenie, ktorým sa upravuje postup stavebných úradov pri úprave priechodov s ohľadom na bezpečnosť postihnutých občanov. Predmetné metodické usmernenie bolo zverejnené vo Vestníku MŽP SR, čiastka 6. ročník 1997.

Analýza súčasného stavu územia

Sídlisko Obrancov mieru sa nachádza v juhozápadnej časti mesta Bardejov medzi historickým jadrom a hranicou intravilánu. Východná strana sídliska navázuje na historické centrum Bardejova (mestskú pamiatkovú rezerváciu - MPR). Ťažisková komunikácia sídliska je pripojená na dopravný okruh vedený okolo MPR a zabezpečuje dobré prepojenie

AVBY SÍDLISKA sú v súlade s cieľom sústredenia obyvateľstva v súčasnosti s cieľom zlepšiť životné podmienky v sídlisku a zlepšiť jeho funkčnosť. Významné sústredenie obyvateľstva je v súlade s cieľom sústredenia obyvateľstva v súčasnosti s cieľom zlepšiť životné podmienky v sídlisku a zlepšiť jeho funkčnosť.

Celé sídlisko je situované na svahu s prevýšením okolo 40 m. Zložitý terén je upravený bariérovou - prekonávanie výškových rozdielov je riešené pomocou schodiskových stupňov, väčšina peších komunikácií má nevyhovujúci sklon a zlú povrchovú úpravu.

Podmienky pre samostatný, bezpečný pohyb a orientáciu v priestore sú nevyhovujúce hlavne pre zdravotne postihnuté osoby. Pre zlepšenie podmienok alebo úplné odstránenie nedostatkov sú nevyhnutné technické opatrenia (úprava prostredia), ktoré sú podrobnejšie popísané v nasledujúcej časti.

Návrh riešenia dostavby sídliska

Usporiadať a upraviť priestory bez prekážok a predmetov tak, aby sa vytvorili koridory (ohraničené vnímateľnými znakmi) pre bezpečný pohyb osôb na vozíku, nevidiacich, slabozrakých a pod.

- je potrebné vytvoriť **chodníky** široké najmenej 1300 mm s pozdĺžnym sklonom najviac 1:12 a s priečnym sklonom maximálne 1:50, na úsekoch dlhších ako 200 m by mali byť odpočívadlá s pozdĺžnym i priečnym sklonom najviac 1:50
 - v priestore chodníka nesmú byť umiestnené žiadne predmety a konštrukcie ohrozujúce **bezpečnosť zrakovo postihnutých osôb**
 - komunikácie pre peších by mali mať vodiace línie pre zrakovo postihnuté osoby, najčastejšou **prirodzenou vodiacou líniou** je styk chodníka s budovou, prípadne rozhranie pešej komunikácie s trávnikom alebo dvoch výrazne hmatovo odlišných štruktúr dlažby (obrubník chodníka pri vozovke sa

nepovažuje za vodiacu líniu), prirodzené vodiace línie by mali zahrňovať ucelené trasy, úseky a celé zosku penia budov (dôležitá je logická nadväznosť línií)

- veľmi dobrú pomôckou na pešich komunikáciach sú zábradlia a vodorovné madlá, ktorých sa môžu pridŕžať osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a zrakovo postihnuté osoby, pre ktorých sú zároveň aj orientačnou, varovnou alebo ochrannou pomôckou v závislosti od situácie

- v mestach, kde nie je prirodzená vodiaca línia a prechodová vzdialenosť medzi dvoma orientačnými bodmi je príliš veľká (viac ako 20 m) je žiaduce vytvoriť umelé vodiace línie - pás špeciálnej dlažby (široký min. 400 mm) s povrchovou štruktúrou pozdĺžneho charakteru (žliabky), línia má byť priama, s odstupom prekážok 800-1000 mm na obe strany, zmena smeru je možná zalomením (optimálne v 90° uhle), oblúky sú nevhodné

- miesta vstupu do nebezpečného priestoru (priechod cez vozovku, nástupištia hromadnej dopravy, schodiská) je potrebné označiť **varovnými pásmi** - pás špeciálnej dlažby (široký min. 400 mm) s povrhovou štruktúrou, ktorá kladie odpor voči posúvaniu palice v pozdĺžnom i priečnom smere línie (napr. ihlanovité výstupky)

- orientačne dôležité miesto (vstup do objektu, náštup do vozidla hromadnej dopravy, prechod cez vozovku) treba označiť **signálnym pásom** - pás špeciálnej dlažby (široký min. 800 mm) s výstupkami tvaru guľových zvrchníkov, pásy umiestniť kolmo na smer chôdze v danom mieste cez celú šírku pešej komunikácie

- prekážky trvalého i dočasného charakteru je potrebné označiť z hľadiska potrieb nevidiacich a slabozrakých osôb tak, aby sa zaistila bezpečná a jednoznačná **identifikácia prekážky** v celom jej rozsahu pri použití dlhej bielej palice

- **priechody cez vozovku** musia byť riešené tak, aby umožňovali bezkolízny pohyb (šírka prechodu min. 1800 mm), znížený obrubník musí mať sklon max. 1:8 a zvislé prevýšenie najviac 20 mm, prechody by mali byť vybavené svetelnou aj zvukovou signalizáciou

- **prekonávanie výškových rozdielov** v teréne riešiť pomocou rámp a vyspádovaných plôch, alternatívne pomocou exteriérových výťahov, hydraulických plošín a pod.

- **rampy** musia byť široké najmenej 1300 mm a ich pozdĺžny sklon smie byť najviac 1:12, musia byť po oboch stranách vybavené držadlami vo výške 900 mm a vodiacou tyčou vo výške 300 mm, rampy dlhšie ako 9000 mm musia byť prerušené odpočívadlami v dĺžke najmenej 2000 mm

- **povrch chodníkov, schodísk a rámp** musí byť

upravený proti šmyku - vhodné sú betónové platne, betónová dlažba, liaty asfalt a betón so štrkovou posypkou, nevhodný je povrch z príliš veľkého štrku, neobrúsených kameňov, guľatiny a široké, nepravidelné škáry medzi dlažbou.

Vytvoriť mestskú triedu (severovýchodná časť Komenského ulice)

- os mestskej triedy orientovať k historickej štrukture MPR (námestie s kostolom sv. Egídia)
- je potrebné urobiť technicko-organizačné opatrenia na **spomalenie vozidlovej dopravy** s cieľom vyššej bezpečnosti chodcov, úprava je založená na vytvorení ochranných ostrovčekov medzi jazdnými prúdmi vozovky a zúžením dopravných pruhov
- **nástupištia hromadnej dopravy** riešiť s ohľadom na bezpečnosť zrakovo postihnutých osôb
- vytvoriť varovný pás so šírkou 400 mm (kontrastná a reliéfná dlažba) vo vzdialosti 500 mm od hrany nástupišta, navrhnuť vhodný prístrešok (sklenené plochy musia byť zarámované a vo výške 1,1 m kontrastne označené), pred prístreškom musí byť voľná šírka prechodu najmenej 2 m, inštalovať informačné štítky v Braillovom písme, alebo kontrastné reliéfné označenia (napr. nápisys reliéfnou latinkou)
- **presadzovať bezbariérovú hromadnú dopravu** - nízkopodlažné vozidlá, nájazdové plošiny pri dverách
- **dostavovať komerčné zariadenia** s uplatnením zásad bezbariérového navrhovania (podľa Vyhlášky č. 192/1994)
 - na verejných plochách doriešiť prístup osobám na invalidnom vozíku k telefónnym búdkam, poštovým schránkam, bankomatom a pod. - odporúcaná výška manipulačného zariadenia je 1000 až 1200 mm, vytvoriť dostatočný priestor pred zariadením (1400 mm x 1400 mm).

Vybudovať ústredné námestie (pri jestvujúcom nákupnom stredisku)

- vytvoriť nadväznosť na os novonavrhnovej mestskej triedy - zrušením vyústenia obslužnej komunikácie východne od nákupného strediska kvôli nerušenému prepojeniu námestia a mestskej triedy pre pohyb chodcov
- využiť zvuky (napr. fontány), svetlo, farebne a reliéfné rôzne materiály pre **uľahčenie smerovej orientácie zrakovo postihnutých**, doriešiť systém vodiacich línií (podľa vyššie uvedených zásad)
- upraviť jestvujúce **objekty občianskej vybavenosti** tak, aby boli bezbariérovovo riešené
- južnú stranu námestia dobudovať novostavbou **tržnice** (s podzemným parkingom - 2% stojísk, najmenej však jedno stojisko, musia byť vyhradené

pre vozidlá osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu) a prenajímateľnou administratívnu budovou

- vybudovať kultúrno-spoločenské zariadenia (kluby a priestory pre malé javiskové formy)
 - vytvoriť dominantu a orientačný bod mestskej štvrti (návrh komunikačno-vyhliadkovej veže s kaviarou, čítárňou, fonotékou a pod.)
 - všetky novonavrhnuté objekty musia spĺňať kritériá Vyhlášky č. 192/1994 o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu.

Zabezpečit' rozvoj bytového fondu

- (strešné nadstavby, dostavby k jestvujúcim bytovým domom, novostavby polyfunkčného charakteru), vytvoriť aj určitý počet bezbariérových bytov rôznych veľkostných kategórií.

Zabezpečit' rozvoj vybavenosti a podnikatel'ských aktivit

- rozvoj pracovných príležitostí v mieste bydliska.

Riešiť parkovanie a odstavovanie osobných automobilov

- (jeden byt - jedno stojisko), na vyznačených odstavných a parkovacích plochách pre osobné motorové vozidlá musia byť vyhradené 2% stojisk, najmenej však jedno stojisko, pre vozidlá zdravotne postihnutých osôb a musia byť umiestnené najbližšie k vchodu do príslušnej stavby, vyhradené parkovacie miesta musia byť široké minimálne 3500 mm a smú mať sklon najviac 1:20.

Záver

Pohyb v meste, po uliciach a námestiach je pre zdravotne postihnuté osoby veľmi náročný a niekedy nebezpečný aj po niekoľkých rokoch praxe. Architektonické bariéry patria k hlavným negatívnym prvkom, ktoré rušivo zasahujú do života ľažko zdravotne postihnutých osôb a spôsobujú im problémy pri bývaní, dochádzke na pracovisko, v prístupe do objektov občianskej vybavenosti a dopravných zariadení. Časť výskumu je preto sústredená na vytvorenie lepších podmienok pre život zdravotne postihnutých osôb v danom prostredí. Dobre navrhnuté prostredie môže výrazne zvýšiť mobilitu a nezávislosť zdravotne postihnutých osôb.